

เรื่อง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๖๐

นางสาวมณีนุชา ภูแก้ว
ตำแหน่ง วิทยาการชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

บทความใช้เพื่อการนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
รายการเจตนารมณ์กฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

มนัญญา ภูแก้ว
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือได้ว่าเป็นการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในรัฐมากที่สุด และเป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดอีกด้วย แต่โดยความเป็นจริงแล้วประชาชนทุกคนในประเทศไม่สามารถจะเข้าไปบริหารประเทศได้ด้วยกันทั้งหมดทุกคน เมื่อเป็นเช่นนั้นประชาชนจึงต้องเลือกผู้แทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสภาแทน แต่การที่จะเลือกใครเข้าไปนั้น ผู้มีสิทธิในการเลือกจะต้องเลือกบุคคลที่มีแนวความคิด มีนโยบายการบริหารประเทศที่ตรงกับความต้องการหรือเจตจำนงของตน และผู้ที่สมัครเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เมื่อสมาชิกพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมาก พรรคการเมืองนั้นก็จะมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศต่อไป ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อระบอบการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย เพราะถ้าไม่มีพรรคการเมืองแล้ว ประชาชนจะเลือกใครเข้าไปสักคนก็จะไม่มั่นใจว่าเลือกไปแล้วบุคคลนั้นจะสามารถนำแนวความคิดหรือนโยบายของตนไปปฏิบัติได้ แต่ถ้ามีพรรคการเมืองประชาชนก็จะมั่นใจมากขึ้น เพราะประชาชนจะสามารถเลือกผู้ที่ตนศรัทธาและพรรคการเมืองที่มีนโยบายตรงกับความคิดความต้องการของตนเข้าไปบริหารประเทศได้^๑

“พรรคการเมือง” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “พรรค” มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “pars” ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า “ส่วน” (Part) ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Political Party” และตรงกับคำว่า “partie politique” ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งคำเหล่านี้ล้วนมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินทั้งสิ้น “พรรคการเมือง” จึงมีความหมายว่า “ส่วนของราษฎรและ/หรือส่วนของประชาชน” หรือการที่ราษฎรแบ่งออกเป็นส่วนหรือเป็นกลุ่มตามความคิดและผลประโยชน์ร่วมกันในทางการเมือง^๒ ซึ่งพรรคการเมืองในความหมายที่ว่า เป็น “ส่วนของประชาชน” นั้น ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ ทั้งนี้ หมายความว่า พรรคการเมือง คือ การที่ประชาชนมีความเป็นอิสระที่จะได้รับการแบ่งออกเป็น “ส่วน” (Part) ตามความคิดทางการเมือง การบริหาร การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะยังประโยชน์ให้กับตนเองอย่างมากที่สุด^๓

ลักษณะสำคัญที่สุดที่ทำให้พรรคการเมืองมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มทางการเมืองอื่น ๆ ก็คือ พรรคการเมืองจะต้องมีความปรารถนาหรือต้องการที่จะเป็นรัฐบาล เพื่อจะได้มีโอกาสนำนโยบายของพรรคไปปฏิบัติจริงในระบอบรัฐสภา พรรคการเมืองส่วนใหญ่จะมีผู้นำซึ่งโดยทั่วไปแล้วถ้าพรรคการเมืองใดนั้นได้รับเสียงข้างมากก็จะได้รับหน้าที่เป็นผู้นำรัฐบาลด้วย ซึ่งในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองจะเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญมากและขาดไม่ได้ในกระบวนการปกครอง เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลโดยผ่านทาง

^๑ บ้านจอมยุทธ์, “พรรคการเมืองและการเลือกตั้งบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง,”

http://www.banjomuyut.com/library_4/politics/07_9.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑)

^๒ หยุด แสงอุทัย, “พรรคการเมือง”, (กรุงเทพมหานคร: พินิจ, ๒๕๑๗), น. ๘.

^๓ ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, “พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย”, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), น. ๕.

สภาผู้แทนราษฎร แต่สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว แต่ประเทศไทยมีการตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ รวมเวลาที่ไทยมีพรรคการเมืองจริง ๆ ประมาณ ๗๐ กว่าปี โดยพรรคประชาธิปัตย์ถือเป็นพรรคการเมืองที่มีความเก่าแก่ที่สุดในปัจจุบันของประเทศไทย

ความหมายของพรรคการเมือง

หากจะกล่าวโดยรวมแล้ว "พรรคการเมือง" หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันมารวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจบริหารและนิติบัญญัติ

หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองถือว่าเป็นองค์การที่มีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยพรรคการเมืองจะมีความสำคัญมาก เพราะประชาชนจะได้ยึดถือเป็นสื่อกลางในการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังนั้น พรรคการเมืองเองจะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละพรรคให้ได้ว่า พรรคของตนจะดำเนินการไปในนโยบายแบบไหนและมีบทบาทหน้าที่อย่างไรเกี่ยวกับประชาชนและการบริหารประเทศ อีกทั้งพรรคการเมืองยังเป็นส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การปกครองประเทศไปสู่จุดหมายปลายทางที่จะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญและมั่นคงอีกด้วย ฉะนั้น พรรคการเมืองโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นระบบพรรคเดียว ระบบสองพรรคหรือระบบหลายพรรคก็จะมี ความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นจะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของพรรคไว้อย่างชัดเจน

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ “กล่าวว่า พรรคการเมืองโดยทั่วไปจะมีหน้าที่ (Function) ที่สำคัญ ๖ ประการ คือ

๑. หน้าที่ในการให้ทิศทางทางการเมือง (Orientation Function)

พรรคการเมืองเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีอุดมการณ์แนวคิดในทางการเมืองร่วมกัน จึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการชี้แนะทิศทางทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยผ่านอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของพรรค และเมื่อพรรคเป็นรัฐบาล อุดมการณ์และแนวนโยบายดังกล่าวก็จะกลายเป็นทิศทางของประเทศในด้านของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม พรรคการเมืองจึงมีบทบาทในการกำหนดทางเลือก (Alternative) ให้กับสังคมการเมือง

๒. หน้าที่ในการรวมตัวของผู้มีแนวคิดร่วมกัน (Aggregation Function)

พรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมบุคคล ที่มีแนวคิดและอุดมการณ์คล้ายคลึงกันหรือร่วมกัน บทบาทดังกล่าวนี้จะมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการให้ทิศทางทางการเมือง (Orientation Function) กล่าวคือ เมื่อมีการรวบรวมบุคคลากรที่มีแนวคิดทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันแล้ว พรรคการเมืองเหล่านี้ก็จะพยายามชี้แนะทิศทางดังกล่าวให้กับประชาชน

๓. หน้าที่ในการกระจายค่านิยม (Socialization Function)

พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการสื่อสารอุดมการณ์หรือแนวคิดดังกล่าวให้กับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้ง หน้าที่ดังกล่าวของพรรคการเมืองจึงมีลักษณะเป็นการกระจาย

^๔ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, “พรรคการเมืองไทย” ใน พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และมาเลเซีย, สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร:คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙๐.

ของค่านิยมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ให้อยู่ในวงกว้าง และหากพรรคใดได้รับชัยชนะ สามารถจัดตั้งรัฐบาลก็เท่ากับว่านำเอาค่านิยมดังกล่าวมาดำเนินการในทางปฏิบัติซึ่งเป็นค่านิยมที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยมีผลการเลือกตั้งเป็นประจักษ์พยาน

๔. หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน (Representation Function)

พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ในการจัดสรรบุคลากรที่จะกลายมาเป็นตัวแทนของประชาชน ในการดำเนินการทางการเมือง พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของอำนาจอธิปไตยของชนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะการเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดอย่างการเลือกตั้ง พรรคจะต้องพิจารณาเลือกบุคคลที่จะนำเสนอให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนอย่างรอบคอบ

๕. หน้าที่ในการคัดสรรบุคลากรทางการเมือง (Recruitment Function)

พรรคการเมืองมีหน้าที่คัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง โดยการจัดส่งบุคคลที่มีความเหมาะสมเพื่อเสนอให้ประชาชนพิจารณาเลือกตั้ง และเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการเลือกตั้งก็จะเข้ามาทำงานในฝ่ายบริหารและ/หรือฝ่ายนิติบัญญัติ พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้คัดสรรบุคลากรเข้าสู่ระบบการเมือง กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อม (Bridge) ระหว่างโครงสร้างเบื้องล่าง (Infrastructure) อันหมายถึง สังคม กับโครงสร้างเบื้องบน (Superstructure) อันหมายถึงระบบการเมือง นั่นเอง

๖. หน้าที่ในการสร้างความชอบธรรม (Legitimacy Function)

บทบาทของพรรคการเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมของการขึ้นสู่อำนาจและการรักษาอำนาจทางการเมืองของกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา พรรคการเมืองมักจะมีบทบาทในลักษณะนี้อย่างเห็นได้ชัด

พรรคการเมืองกับระบอบประชาธิปไตย

พรรคการเมืองนั้นถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากว่าพรรคการเมืองคือสถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่าง "ภาครัฐ" กับ "ภาคประชาชน" โดยที่พรรคการเมืองจะนำเอาปัญหาหรือความต้องการของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบายของพรรค เพื่อนำนโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร

องค์ประกอบของพรรคการเมือง

๑. คณะบุคคลซึ่งมีความคิดเห็นหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องมารวมตัวกัน เพื่อแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองร่วมกัน

๒. มีการจัดตั้งจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองถูกต้อง และมีการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับของพรรคการเมือง

๓. มีเป้าหมายที่สำคัญในการสรรหาและคัดเลือกสมาชิกของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติและอำนาจฝ่ายบริหาร^๕

^๕ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, “พรรคการเมือง,”

https://www.ect.go.th/ect_en/news_page.php?nid=863&filename=

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐^๖

สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้ พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ นี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้บุคคลมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหาร พรรคการเมืองที่ต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่าง กว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการ โดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมือง รวมทั้งจะต้องมีมาตรการ กำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการ เลือกตั้ง จึงสมควรกำหนดวิธีการจัดตั้งพรรคการเมืองและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขึ้น ซึ่ง พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ นี้ มีเนื้อหารายละเอียดทั้งหมด ๑๕๒ มาตรา ภาพรวมของ พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ จะเป็นการกำหนดสิ่งๆ ที่พรรคการเมืองต้องทำก่อนการเลือกตั้ง โดยกฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอน การจัดตั้งพรรคการเมือง การหาสมาชิกพรรค การหาเสียงเลือกตั้ง รวมไปถึงบทบาทของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง (กกต.) กับศาลรัฐธรรมนูญ ในการลงโทษตัดสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารและยุบพรรคการเมือง โดย พ.ร.ป. นี้มีสาระที่สำคัญเกี่ยวกับพรรคการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- การจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ต้องใช้อย่างน้อย ๕๐๐ รายชื่อ บังคับจ่ายคนละ ๑,๐๐๐ บาท รวมกันให้ได้ ๑ ล้านบาท

ในการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่นั้น พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ มาตรา ๙ กำหนดให้ต้องมีบุคคล ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางเดียวกันร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดตั้ง พรรคการเมือง แต่การตั้งพรรคการเมืองใหม่นั้นต้องมีทุนประเดิมไม่น้อยกว่า ๑ ล้านบาท โดยผู้ร่วมกันจัดตั้ง พรรคการเมืองทุกคนต้องร่วมกันจ่ายเงินเพื่อเป็นทุนประเดิมคนละไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกินคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท

สำหรับพรรคการเมืองเก่า มาตรา ๑๔๑ กำหนดว่าถ้ายังมีสมาชิกจำนวนไม่ถึง ๕๐๐ คน ต้องเร่งดำเนินการให้มีสมาชิกครบ ๕๐๐ คน ภายในระยะเวลา ๑๘๐ วันนับแต่วันที่ พ.ร.ป. ใช้บังคับ และต้องจัดให้มีทุนประเดิมจำนวน ๑ ล้านบาท เช่นเดียวกับพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ด้วย

แต่ทั้งนี้หากย้อนไปดู พ.ร.ป. พรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๐ จะเห็นว่าการจัดตั้งพรรคการเมือง จะเป็นไปได้ง่ายมากกว่า พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ ฉบับนี้ เนื่องจาก พ.ร.ป. พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้เพียงว่าประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕ คน ก็สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ประกอบกับ ยังไม่มีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองต้องมีทุนตั้งต้นประเดิมอีกด้วย

- การจัดตั้งพรรคการเมืองภายใน ๑ ปีต้องมีสมาชิก ๕๐๐ คน ๔ ปีต้องเพิ่มเป็น ๑๐,๐๐๐ คน

เมื่อรวบรวมสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งได้ครบจำนวน ๕๐๐ คนขึ้นไป และได้ทำการจดทะเบียน พรรคการเมืองเรียบร้อยแล้ว มาตรา ๓๓ (๑) ได้กำหนดให้นับแต่วันที่จดทะเบียนพรรคการเมืองภายใน ๑ ปี พรรคการเมืองจะต้องดำเนินการให้มีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน และต้องเพิ่มจำนวนสมาชิก ให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คนภายใน ๔ ปี

^๖ “ตั้งพรรคยาก ยุบพรรคง่าย ห้ามประชานิยม,” <https://ilaw.or.th/node/4654>

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑)

ในส่วนพรรคการเมืองเก่า มาตรา ๑๔๑ ได้กำหนดให้สมาชิกพรรคจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน ต้องชำระค่าบำรุงพรรคภายในเวลา ๑๘๐ วัน และต้องให้สมาชิกพรรคชำระเงินค่าบำรุงพรรคให้ได้จำนวนไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คนภายใน ๑ ปี และให้ได้จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คนภายใน ๔ ปี และเมื่อพ้นระยะเวลา ๔ ปีแล้ว ให้สมาชิกภาพของสมาชิกที่มีชำระค่าบำรุงพรรคเป็นอันสิ้นสุดลง

- พรรคการเมืองเก่าต้องจัดประชุมใหญ่ภายใน ๑๘๐ วัน และต้องมีสาขาพรรคอย่างน้อย ๔ สาขา

นับตั้งแต่ พ.ร.บ.พรรคการเมืองฯ บังคับใช้ภายในเวลา ๑๘๐ วัน มาตรา ๑๔๑ (๖) กำหนดให้พรรคการเมืองเก่าจัดให้มีการประชุมใหญ่เพื่อแก้ไขข้อบังคับและจัดทำคำประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองและนโยบายของพรรคการเมือง และเลือกหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เหนรัญญิกพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิก และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง การประชุมใหญ่ต้องมีหัวหน้าสาขาพรรคการเมืองไม่น้อยกว่าสี่สาขา และมีสมาชิกของพรรคการเมืองซึ่งรวมกันแล้วมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๕๐ คน เข้าร่วมประชุม

- พรรคการเมืองต้องตั้งสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละ ๑ สาขา และต้องมีสมาชิกอย่างน้อย ๕๐๐ คน ใน ๑ ปี

เมื่อพรรคการเมืองทำการจดทะเบียนพรรคการเมืองเรียบร้อยแล้ว มาตรา ๓๓ (๒) กำหนดว่าภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่จดทะเบียน พรรคการเมืองต้องดำเนินการจัดให้มีสาขาพรรคในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด ที่ กกต. กำหนด อย่างน้อยภาคละ ๑ สาขา โดยสาขาพรรคการเมืองแต่ละสาขาต้องมีสมาชิกที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของสาขานั้นตั้งแต่ ๕๐๐ คนขึ้นไป

ทั้งนี้ เขตเลือกตั้งในจังหวัดใดไม่ได้มีที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือสาขาพรรคการเมือง มาตรา ๓๕ กำหนดว่า ถ้าพรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งในจังหวัดนั้นเกิน ๑๐๐ คน ให้พรรคการเมืองนั้นแต่งตั้งสมาชิกซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งในจังหวัดนั้นซึ่งมาจากการเลือกของสมาชิกดังกล่าวเป็นตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดเพื่อดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้น

สำหรับพรรคการเมืองเก่า มาตรา ๑๔๑ กำหนดว่าจะต้องจัดตั้งสาขาพรรคและตัวแทนพรรคประจำจังหวัดให้ครบถ้วนภายใน ๑๘๐ วัน อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองอาจทำหนังสือขอย้ายเวลาออกไปได้ แต่ต้องไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันสิ้นกำหนดระยะเวลา ๑๘๐ วัน แต่เมื่อครบระยะเวลาแล้วพรรคการเมืองใดยังไม่ได้ดำเนินการให้เสร็จ ให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพไป

- กำหนดข้อบังคับให้สมาชิกพรรคต้องจ่ายค่าบำรุงอย่างน้อยปีละ ๑๐๐ บาท

บุคคลที่ต้องการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต้องจ่ายค่าบำรุงพรรค โดยมาตรา ๑๕ (๑๕) กำหนดไว้ว่าการจ่ายเงินบำรุงพรรคการเมือง แต่ละพรรคต้องกำหนดลงในข้อบังคับการประชุม โดยต้องกำหนดว่า “อัตราค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรคการเมืองต้องเรียกเก็บจากสมาชิกไม่น้อยกว่าปีละ ๑๐๐ บาท” หรืออาจกำหนดให้เรียกเก็บค่าบำรุงพรรคจากสมาชิกแบบตลอดชีพก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ บาท

อย่างไรก็ตาม ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๑๔๖ ระบุว่า ในการเรียกเก็บค่าบำรุงพรรคการเมืองสำหรับปีแรกที่ พ.ร.บ. พรรคการเมืองฯ บังคับใช้ พรรคจะเรียกเก็บต่ำกว่า ๑๐๐ บาท ก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๕๐ บาท

- ปรับ ๕๐๐,๐๐๐ บาท หากเสนอนโยบายไม่ชี้แจงการใช้เงินและความคุ้มค่าของนโยบาย

สิ่งหนึ่งที่เพิ่มเข้ามาใหม่ใน พ.ร.บ. พรรคการเมืองฯ คือ มาตรา ๕๗ กำหนดให้การโฆษณา นโยบายของพรรคการเมืองที่ต้องใช้จ่ายเงิน อย่างน้อยต้องมีการแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑) วงเงินที่ต้องใช้

และที่มาของเงินที่จะใช้ในการดำเนินการ ๒) ความคุ้มค่าและประโยชน์ในการดำเนินนโยบาย ๓) ผลกระทบและความเสี่ยงในการดำเนินนโยบาย ในกรณีพรรคการเมืองไม่ได้ดำเนินการตามนี้ ให้ กกต. สั่งให้ดำเนินการให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากพรรคการเมืองยังไม่ดำเนินการตามคำสั่ง กกต. มาตรา ๑๒๑ กำหนดให้ กกต. ปรับไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท และปรับอีกวันละ ๑๐,๐๐๐ บาท ตลอดระยะเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

- กกต. มีอำนาจสั่งปลดคณะกรรมการบริหารทั้งหมด ห้ามยุ่งเกี่ยวพรรค ๒๐ ปี

ในมาตรา ๒๒ ได้กำหนดว่า ในระหว่างที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ควบคุมและกำกับดูแลสมาชิกจนกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต่าง ๆ กกต. สามารถมีคำสั่งให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นพ้นจากตำแหน่งทั้งหมด และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองจนกว่าจะพ้นเวลา ๒๐ ปี อย่างไรก็ตาม กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่งนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของ กกต. ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน ๓๐ วัน

- ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจยุบพรรค หากเชื่อได้ว่าให้บุคคลภายนอกชี้นำพรรค

การยุบพรรคการเมืองถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๙๒ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อ กกต. มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดกระทำความผิด โดยให้ กกต. ยื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการไต่สวนแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองกระทำความผิด ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น การกระทำความผิดที่จะนำไปยื่นศาลรัฐธรรมนูญ เช่น กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่สมาชิกพรรคกระทำการควบคุม ครอบงำ หรือชี้้นำ กิจกรรมของพรรคในลักษณะที่ทำให้พรรคหรือสมาชิกของพรรคขาดความอิสระ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นต้น

บทสรุป/ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษามีความเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มีเนื้อหาที่ค่อนข้างเข้มงวดในเรื่องของการดำเนินนโยบายของพรรคการเมืองมากกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี ๒๕๕๐ ทั้งในส่วนของการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งต้องใช้จำนวนคนที่มากขึ้นและมีการกำหนดให้ต้องมีเงินทุนประเดิมตั้งพรรคด้วย การกำหนดข้อบังคับให้สมาชิกพรรคต้องจ่ายค่าบำรุง การกำหนดจำนวนสมาชิกพรรคที่ภายใน ๑ ปีต้องมีจำนวนสมาชิก ๕,๐๐๐ คน และภายใน ๔ ปีต้องเพิ่มเป็น ๑๐,๐๐๐ คน การเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องรับฟังความเห็นตัวแทนพรรคประจำจังหวัดประกอบด้วย การเสนอนโยบายต้องชี้แจงวงเงิน ที่มาของเงินและความคุ้มค่าของนโยบาย ตัดสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค ๒๐ ปี และให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรค หากมีหลักฐานอันควรเชื่อว่าจะกระทำความผิด เป็นต้น ซึ่งทำให้การจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเรื่องที่ยากมากขึ้น รวมถึง เรื่องของกระบวนการยุบพรรคการเมืองที่มีการกระทำความผิดและมีหลักฐานชัดเจนโดยศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญนั้นถือได้ว่าเป็นองค์กรอิสระ จึงทำให้มีอำนาจมากในการจัดการกับพรรคการเมือง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ลดความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มทางการเมืองของประชาชน อันจะส่งผลทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ รัฐสภาอ่อนแอ ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารอ่อนแอ จนกระทั่งส่งผลต่อไปถึงการทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอลงในที่สุด ซึ่งจะเป็นการยาก

ที่จะทำให้ประเทศไทยมีระบอบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง นอกจากนั้นผู้ศึกษายังมีความเห็นว่า พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ นี้ยังเนื้อหาสาระบางส่วนที่มีความขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในมาตรา ๔๕ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยใน พ.ร.ป. พรรคการเมืองฯ ยังมีเนื้อหาบางส่วนที่ผู้ศึกษามองว่ายังเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ที่จะประสงค์เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เช่น การกำหนดให้ผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคต้องจ่ายเงินค่าบำรุงพรรคตามที่กำหนด และถ้าสมาชิกคนใดไม่ชำระค่าบำรุงพรรคเกินเวลาที่กำหนดให้สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกพรรคนั้นสิ้นสุดลง เป็นต้น อีกด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือ

ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. พรรคการเมืองไทยในพรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ :

ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และมาเลเซีย. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

หยุด แสงอุทัย. พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ : พิมพ์, ๒๕๑๗.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ตั้งพรรคยาก ยุบพรรคง่าย ห้ามประชานิยม.” <https://ilaw.or.th/node/4654>

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑).

บ้านจอมยุทธ์. “พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง.”

http://www.banjomuyut.com/library_4/politics/07_9.html

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑).

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. “พรรคการเมือง.”

https://www.ect.go.th/ect_en/news_page.php?nid=863&filename=

(สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑).